

Самойленко Г. В.,
PhD,

фізична особа – підприємець

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8146-0115>

ДОЗВІЛЬНІ ПРОЦЕДУРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню дозвільних процедур у сфері охорони культурної спадщини України в умовах особливого періоду. Обґрунтовано, що дозвільні процедури у цій сфері мають не лише організаційне, а насамперед охоронне значення, оскільки виступають попереднім адміністративно-правовим бар'єром від необґрунтованого, самочинного або небезпечного втручання в об'єкти культурної спадщини, їх території, охоронні зони та історичне середовище. Визначено, що дозвільний порядок забезпечує можливість держави і уповноважених органів до початку виконання робіт перевірити їх правомірність, фахову обґрунтованість, відповідність науково-проектній документації, охоронним вимогам та реальному стану пам'ятки.

Акцентовано увагу на тому, що в умовах особливого періоду дозвільні процедури набувають особливої складності, оскільки виникає потреба поєднати оперативність реагування на пошкодження, аварійний стан, наслідки обстрілів або руйнування інфраструктури із необхідністю недопущення втрати автентичності культурної спадщини. Наголошено, що спрощення адміністративних процедур у воєнних або післявоєнних умовах не повинно перетворюватися на правову підставу для формального погодження демонтажу, перебудови, реконструкції чи інших робіт, які можуть змінити історико-культурну цінність об'єкта. Дозвільна процедура має залишатися інструментом фахового контролю, правової визначеності та запобігання шкоді.

У статті окреслено основні проблеми дозвільного регулювання у сфері охорони культурної спадщини: складність погоджувальних механізмів, недостатня узгодженість із містобудівними та будівельними процедурами, фрагментарна цифровізація, відсутність швидкого спеціального порядку для протиаварійних робіт, нечіткість взаємодії між органами охорони культурної спадщини, органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями та іншими суб'єктами публічної адміністрації. Запропоновано удосконалити дозвільні процедури шляхом запровадження електронного супроводу погоджень, створення єдиної бази виданих дозволів і погоджених робіт, встановлення окремої процедури для невідкладних протиаварійних заходів, посилення експертної оцінки та забезпечення прозорості адміністративних рішень.

Ключові слова: культурна спадщина, дозвільні процедури, охорона культурної спадщини, адміністративно-правове регулювання, пам'ятка культурної спадщини, особливий період, погодження робіт, протиаварійні роботи, публічне адміністрування.

Постановка проблеми. Дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини мають важливе значення,

оскільки саме через них держава попередньо контролює допустимість будь-якого втручання у пам'ятки, їх території, охоронні зони та історичне середовище. В умовах особливого періоду ця проблема загострюється, адже пошкодження об'єктів, потреба у швидких протиаварійних роботах і відновленні територій можуть створювати ризик формального або спрощеного погодження робіт без належної фахової оцінки. Водночас надмірна складність дозвільного порядку може перешкоджати своєчасному реагуванню на аварійний стан об'єктів культурної спадщини. Саме тому актуальним є пошук балансу між оперативністю адміністративних рішень і збереженням охоронного змісту дозвільних процедур. Це зумовлює необхідність дослідження дозвільних процедур як самостійного адміністративно-правового інструменту охорони культурної спадщини України в умовах особливого періоду.

Стан дослідження. Проблематика правового регулювання охорони культурної спадщини та адміністративного впливу на діяльність власників, користувачів і замовників робіт щодо пам'яток розглядалася у працях І. Балакаревої, О. Писаренко, Т. Мазур, Н. Підбережника, Н. Головач, О. Остапенка, О. Баїк, О. Єщука та інших науковців. Н. Підбережник і Н. Головач досліджували проблеми збереження культурної спадщини в умовах війни, зокрема питання державної політики, стратегічного планування, координації суб'єктів і реагування на пошкодження об'єктів. Їхні висновки є важливими для оцінки дозвільних процедур в умовах особливого періоду, коли необхідність швидких протиаварійних або відновлювальних робіт має поєднуватися з дотриманням охоронних вимог. О. Остапенко, О. Баїк та О. Єщук розглядали адміністративну відповідальність за порушення законодавства про охорону культурної спадщини, що дозволяє пов'язати недотримання дозвільного порядку із механізмами адміністративно-деліктного реагування.

Водночас у науковій літературі дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини здебільшого розглядаються побіжно, у межах ширших питань правового режиму пам'яток, обліку, охоронних договорів, адміністративної відповідальності або збереження культурної спадщини під час війни. Недостатньо розкритими залишаються їх самостійне адміністративно-правове значення, превентивна функція, структура, суб'єктний склад, співвідношення з містобудівними і будівельними процедурами, а також особливості застосування під час протиаварійних, консерваційних і відновлювальних робіт в умовах особливого періоду. Саме ці обставини зумовлюють необхідність окремого дослідження дозвільних

процедур як інструменту адміністративно-правової охорони культурної спадщини України.

Метою статті є з'ясування сутності, змісту та адміністративно-правового значення дозвільних процедур у сфері охорони культурної спадщини України, визначення їх функцій, проблем реалізації та напрямів удосконалення в умовах особливого періоду.

Виклад основного матеріалу. Дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини мають особливе адміністративно-правове значення, оскільки вони спрямовані не лише на впорядкування діяльності власників, користувачів, замовників робіт чи суб'єктів господарювання, а насамперед на запобігання пошкодженню, руйнуванню, спотворенню або втраті автентичності об'єктів культурної спадщини. Якщо в інших сферах дозвіл часто виступає формою легалізації певного виду діяльності, то у сфері охорони культурної спадщини він має переважно превентивне призначення. Його сутність полягає у тому, щоб до початку виконання робіт перевірити їх допустимість, відповідність охоронним вимогам, наявність фахової документації, належність суб'єкта виконання робіт та відсутність ризику для культурної цінності об'єкта.

У законодавстві України дозвільний режим у сфері охорони культурної спадщини закріплений через низку взаємопов'язаних положень. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08 червня 2000 року № 1805-III передбачає повноваження органів охорони культурної спадщини щодо надання дозволів, погоджень і висновків, а також установлює спеціальні вимоги до проведення робіт на пам'ятках, щойно виявлених об'єктах культурної спадщини, їх територіях і в зонах охорони. Особливе значення має стаття 6-1 цього Закону, яка визначає порядок надання дозволів, погоджень і висновків органами охорони культурної спадщини. Вона свідчить про те, що дозвільні дії у цій сфері не є факультативним елементом управління, а становлять окремий адміністративно-правовий механізм, через який держава впливає на допустимість втручання у культурну спадщину [1].

Зміст дозвільного регулювання конкретизується також у положеннях Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 08 червня 2000 року № 1805-III щодо заборони знесення, зміни, заміни, переміщення пам'яток, їх частин та пов'язаного з ними рухомого і нерухомого майна без дотримання спеціального порядку [1]. Крім того, роботи з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту, пристосування пам'яток, а також роботи на щойно виявлених об'єктах культурної спадщини можуть здійснюватися лише за наявності відповідних погоджень, дозволів і науково-проектної документації [1]. Отже, законодавець пов'язує дозвільний порядок не з формальною адміністративною дією, а з необхідністю попередньої перевірки впливу запланованих робіт на об'єкт культурної спадщини.

Окремий блок дозвільного регулювання стосується археологічної спадщини. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» від 18 березня 2004 року № 1626-IV встановлює, що археологічні розвідки, розкопки та інші дослідження можуть проводитися за умови наявності відповідного дозволу і кваліфікаційного документа виконавця [2]. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на

території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, у зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою» від 13 березня 2002 року № 316 деталізує відповідну процедуру, визначаючи суб'єкта звернення, перелік документів, умови видачі дозволу та межі проведення таких робіт [3]. Це дозволяє розглядати археологічний дозвіл як спеціальний різновид дозвільного акту, що має підвищене охоронне значення через вразливість археологічного шару.

У загальному адміністративно-правовому аспекті дозвільна система пов'язана із Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06 вересня 2005 року № 2806-IV, який визначає правові та організаційні засади функціонування дозвільної системи, порядок діяльності дозвільних органів та видачі документів дозвільного характеру [4]. Водночас застосування цього Закону до сфери охорони культурної спадщини має певну специфіку. У сфері господарської діяльності дозвіл переважно забезпечує правомірність здійснення певної діяльності суб'єктом господарювання. У сфері охорони культурної спадщини дозвіл має додаткове публічно-охоронне навантаження, оскільки його наслідки стосуються не тільки заявника, а й суспільного інтересу у збереженні культурної цінності.

Закон України «Про адміністративні послуги» від 06 вересня 2012 року № 5203-VI також регулює особливості дозвільних процедур, оскільки видача дозволу, погодження або висновку органом охорони культурної спадщини у багатьох випадках набуває ознак адміністративної послуги [5]. Однак у цій сфері адміністративна послуга не може бути зведена лише до зручності для заявника, швидкості розгляду документів або сервісного підходу. Її зміст має поєднувати сервісну, контрольну і запобіжну функції. Якщо пріоритет буде надано лише швидкості, існує ризик формального погодження робіт без достатньої оцінки їх впливу на пам'ятку.

У науковій літературі дозволи традиційно розглядаються як один із адміністративно-правових засобів регулювання суспільних відносин. В. Авер'янов пов'язував дозвільний вплив із реалізацією владних управлінських повноважень публічної адміністрації та встановленням юридичних умов для правомірної поведінки особи у сфері публічного інтересу [6]. Ю. Битяк розглядав дозвільні повноваження органів виконавчої влади як елемент адміністративно-правового регулювання, що дає змогу державі попередньо оцінювати допустимість певних дій [7]. В. Колпаков акцентував увагу на тому, що адміністративно-правові засоби впливу мають не лише владний, а й організуючий характер, оскільки за їх допомогою забезпечується упорядкування поведінки суб'єктів у сферах, де існує підвищений публічний інтерес [8]. О. Кузьменко у своїх працях звертала увагу на процедурний характер адміністративної діяльності та необхідність чіткого нормативного визначення послідовності дій суб'єктів владних повноважень [9]. Т. Коломоєць розглядала адміністративно-правові режими і засоби як інструменти забезпечення балансу між свободою особи та публічним інтересом [10].

З урахуванням зазначених підходів **дозвіл у сфері охорони культурної спадщини** доцільно визначити як індивідуальний адміністративний акт уповноваженого органу охорони культурної спадщини, яким після перевірки правових, фахових,

технічних та охоронних умов заявникові надається право здійснити конкретні роботи або дії щодо об'єкта культурної спадщини, його території, охоронної зони чи історичного середовища за умови дотримання встановлених вимог і обмежень.

Таке визначення дозволяє виокремити кілька ознак дозволу у сфері охорони культурної спадщини. По-перше, він має індивідуальний характер, оскільки надається конкретному суб'єкту щодо конкретного об'єкта або території. По-друге, він має попередній характер, оскільки повинен бути отриманий до початку робіт. По-третє, він має охоронне призначення, оскільки спрямований на недопущення шкоди культурній спадщині. По-четверте, він є умовним правом, оскільки заявник може діяти лише у межах погодженої документації і встановлених вимог. По-п'яте, він пов'язаний із подальшим контролем, оскільки факт отримання дозволу не звільняє суб'єкта від обов'язку дотримуватися законодавства під час виконання робіт.

Від дозволу слід відрізнити дозвілну діяльність. Якщо дозвіл є кінцевим адміністративним актом або результатом розгляду звернення, то дозвільна діяльність охоплює ширшу систему дій уповноважених органів: прийняття документів, перевірку повноважень заявника, аналіз науково-проектної документації, залучення фахових висновків, оцінку ризиків для пам'ятки, ухвалення рішення, встановлення умов виконання робіт, реєстрацію дозволу, контроль за його виконанням і реагування на порушення. У загальній адміністративно-правовій доктрині дозвільна діяльність розглядається як різновид владної діяльності публічної адміністрації, спрямованої на надання особі можливості реалізувати певне право за умови попередньої перевірки його сумісності з публічним інтересом. Такий підхід висвітлено у працях В. Авер'янова, Ю. Битяка, В. Колпакова, О. Кузьменко, С. Стеценка, Т. Коломоєць та інших учених.

У сфері охорони культурної спадщини дозвілну діяльність можна визначити як врегульовану нормами адміністративного права діяльність уповноважених органів охорони культурної спадщини та інших суб'єктів публічної адміністрації щодо розгляду заяв, перевірки документації, оцінки допустимості втручання в об'єкт культурної спадщини, прийняття дозвільних рішень, встановлення умов виконання робіт і контролю за дотриманням таких умов з метою запобігання пошкодженню, руйнуванню або втраті культурної цінності.

В той же час дозвільна процедура відображає не сам дозвіл і не всю дозвілну діяльність загалом, а нормативно визначену послідовність адміністративних дій, які мають бути здійснені від моменту звернення заявника до ухвалення рішення і подальшого контролю. У науковій літературі адміністративну процедуру розглядають як встановлений нормами права порядок розгляду і вирішення індивідуальної адміністративної справи суб'єктом владних повноважень [9]. У цьому сенсі дозвільна процедура є спеціальним різновидом адміністративної процедури, результатом якої є надання дозволу, відмова у його наданні, погодження, висновок або інше індивідуальне адміністративне рішення.

На нашу думку, **дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини України це нормативно визначена послідовність дій заявника, органу охорони культурної спадщини та інших уповноважених суб'єктів, спрямована на**

перевірку правових, науково-проектних, технічних, безпекових і охоронних умов проведення робіт або вчинення дій щодо об'єкта культурної спадщини, його території, охоронної зони чи історичного ареалу, результатом якої є прийняття індивідуального адміністративного рішення про дозвіл, погодження, відмову або встановлення спеціальних умов виконання робіт.

Процедурна специфіка дозвільних відносин у сфері охорони культурної спадщини проявляється у кількох аспектах. Насамперед заявник не може вимагати дозволу лише на підставі права власності або наміру здійснити роботи. Право власності на пам'ятку не скасовує публічно-правових обмежень щодо її використання. Другою особливістю є необхідність фахової оцінки документації, оскільки орган охорони культурної спадщини повинен оцінити не тільки формальну повноту поданих документів, а і зміст запланованих робіт. Третньою особливістю є об'єктна прив'язаність процедури: дозвіл має значення лише щодо конкретної пам'ятки, території, охоронної зони або виду робіт. Четвертою особливістю є поєднання дозвільного і контрольного елементів, адже після видачі дозволу держава повинна мати можливість перевірити дотримання його умов.

У сфері охорони культурної спадщини можна виділити кілька основних видів дозвільних і погоджувальних рішень. До першої групи належать дозволи на проведення робіт на пам'ятках культурної спадщини, їх територіях і в зонах охорони. Йдеться про реставраційні, ремонтні, консерваційні, реабілітаційні, музеєфікаційні, пристосувальні, протиаварійні або інші роботи, які можуть вплинути на стан пам'ятки. Такі дозволи мають видаватися органами охорони культурної спадщини відповідно до розподілу повноважень між центральним органом виконавчої влади, органами охорони культурної спадщини обласних, Київської міської державної адміністрації, виконавчими органами місцевого самоврядування у межах їх компетенції [1].

До другої групи належать дозволи на проведення археологічних розвідок, розкопок та інших земляних робіт. Їх особливість полягає у тому, що такі роботи можуть незворотно змінити або знищити археологічний шар, тому процедура має бути більш фаховою і персоналізованою. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» від 18 березня 2004 року № 1626-IV пов'язує можливість проведення таких робіт із наявністю у виконавця відповідної кваліфікації [2]. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 316 деталізує порядок видачі дозволів на археологічні розвідки, розкопки та інші земляні роботи на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, у зонах охорони та історичних ареалах населених місць [3].

До третьої групи належать погодження науково-проектної, проектної, містобудівної або іншої документації, якщо вона стосується об'єктів культурної спадщини, їх територій, зон охорони чи історичних ареалів. Такі погодження фактично виконують роль попередньої фахової перевірки майбутніх робіт. Їх призначення полягає у тому, щоб не допустити затвердження проектних рішень, які формально відповідають будівельним або містобудівним вимогам, але створюють ризик для пам'ятки, змінюють історичний ландшафт або порушують традиційний характер середовища [1].

До четвертої групи можна віднести висновки і погодження, пов'язані з будівельними та містобудівними процедурами

в історичних ареалах населених місць. У цій частині дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини перетинаються з процедурами у сфері містобудівної діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану» від 24 червня 2022 року № 722 встановлює особливості дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану [11]. Однак застосування спрощених будівельних підходів до об'єктів культурної спадщини має бути обмеженим і обережним, оскільки швидкість відновлення не повинна витіснити вимоги охорони пам'яток.

Порядок надання дозволів у сфері охорони культурної спадщини загалом включає кілька послідовних стадій. Першою є звернення заявника із заявою та пакетом документів. Другою є перевірка повноти документів і належності заявника. Третьою є аналіз правового статусу об'єкта, його включення до реєстру або наявності статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини. Четвертою є оцінка науково-проектної документації, технічного стану, характеру запланованого втручання та можливих ризиків. П'ятою є ухвалення рішення про надання дозволу, погодження або відмову. Шостою є встановлення умов виконання робіт. Сьоомою є контроль за дотриманням дозволу і реагування у разі відхилення від погодженої документації.

Найбільш проблемною у дозвільних процедурах у сфері охорони культурної спадщини є не сама наявність дозвільного порядку, а його практична реалізація. Насамперед слід вказати на фрагментарність правового регулювання, оскільки дозвільні норми розміщені у різних законах, підзаконних актах, адміністративних регламентах та інформаційних картках адміністративних послуг. Це ускладнює розуміння того, який саме дозвіл, погодження або висновок необхідний у конкретній ситуації. Для усунення цієї проблеми доцільно систематизувати дозвільне регулювання у сфері охорони культурної спадщини шляхом прийняття єдиного підзаконного акта, у якому мають бути визначені види дозвільних рішень, суб'єкти їх надання, перелік документів, строки, підстави для відмови, порядок продовження, зупинення та скасування дозволу.

Окремою проблемою є недостатнє розмежування звичайних робіт, протиаварійних робіт і невідкладних стабілізаційних заходів в умовах особливого періоду. Надмірна тривалість процедури може призвести до подальшого руйнування пошкодженого об'єкта, а надмірне спрощення може створити ризик втрати автентичних елементів під виглядом аварійності. Тому доцільно запровадити спеціальну прискорену процедуру для невідкладних протиаварійних робіт, яка передбачатиме скорочені строки розгляду, мінімальний пакет документів, обов'язкову фотофіксацію, залучення фахівця з охорони культурної спадщини та подальше подання повної документації після стабілізації об'єкта.

Суттєвим недоліком залишається слабка цифровізація дозвільного процесу. Відомості про подані заяви, видані дозволи, погоджені роботи, умови дозволу та стан їх виконання часто не є достатньо відкритими і систематизованими. Це ускладнює громадський контроль, перевірку законності робіт і взаємодію між органами публічної адміністрації. Вирішенням цієї проблеми може бути створення електронного модуля дозвільних процедур у сфері охорони культурної спадщини, пов'язаного з Державним реєстром нерухомих пам'яток

України, містобудівними кадастрами, будівельними реєстрами та геопросторовими даними.

Ще однією прогалиною є нечітка взаємодія між органами охорони культурної спадщини, органами містобудування, архітектурно-будівельного контролю, військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування та Державною службою України з надзвичайних ситуацій. В умовах особливого періоду ця проблема посилюється, оскільки рішення про демонтаж, укріплення, консервацію або відновлення можуть ухвалюватися в межах різних управлінських процедур. Тому необхідно нормативно закріпити обов'язковий порядок міжвідомчого погодження рішень щодо об'єктів культурної спадщини, які перебувають в аварійному стані або пошкоджені внаслідок бойових дій.

Потребує уточнення і перелік підстав для відмови у видачі дозволу. Надто загальні формулювання створюють ризики адміністративного розсуду, а надто вузькі можуть позбавити орган охорони культурної спадщини можливості відмовити у роботах, які формально оформлені, але реально загрожують пам'ятці. Такими підставами мають бути, зокрема, невідповідність документації охоронним вимогам, загроза втрати автентичності, невідповідність робіт режиму використання пам'ятки або зони охорони, відсутність фахового виконавця чи подання недостовірних відомостей.

Не менш важливим є посилення післядозвільного контролю. Отримання дозволу не повинно завершувати адміністративну взаємодію із органом охорони культурної спадщини, оскільки саме на етапі виконання робіт виникають найбільші ризики відхилення від погодженої документації. Тому в дозволі доцільно чітко визначати умови виконання робіт, строки, відповідальних осіб, обов'язок проміжної фотофіксації, порядок повідомлення про нові обставини, подання звіту після завершення робіт і наслідки порушення умов дозволу. Також необхідно персоналізувати відповідальність посадових осіб і виконавців робіт за недотримання дозвільних умов.

Окремої уваги потребує співвідношення дозвільних процедур із принципом мовчазної згоди. У сфері звичайної господарської діяльності цей механізм може розглядатися як спосіб захисту заявника від бездіяльності адміністрації, однак у сфері охорони культурної спадщини його застосування є ризикованим. Відсутність відповіді органу не повинна автоматично означати згоду на проведення робіт на пам'ятках, у зонах охорони, історичних ареалах або на археологічних територіях, оскільки такі роботи можуть мати незворотні наслідки. Тому у цій сфері має діяти пріоритет письмового мотивованого рішення компетентного органу.

Отже, в умовах особливого періоду дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини мають бути не скасовані, а адаптовані. Така адаптація повинна поєднувати оперативність розгляду невідкладних протиаварійних питань із запобіжниками від зловживань: фіксацією початкового стану об'єкта, електронним обліком дозволів, публічністю ключових відомостей, заборотою зміни предмета робіт без нового погодження та контролем після їх завершення. Саме за таких умов дозвільні процедури зможуть виконувати своє основне призначення: запобігати шкоді культурній спадщині, забезпечувати фаховий контроль і зберігати охоронний зміст навіть в умовах воєнних та післявоєнних викликів.

Висновки. Дозвільні процедури у сфері охорони культурної спадщини є важливим запобіжним інструментом, який дозволяє попередити шкоду об'єкту ще до початку проведення робіт. Їх призначення полягає не у створенні формальних адміністративних бар'єрів, а у визначенні меж допустимого втручання в пам'ятку, її територію, охоронну зону чи історичне середовище.

В умовах особливого періоду такі процедури потребують адаптації до нових ризиків, пов'язаних із воєнними пошкодженнями, аварійним станом об'єктів і необхідністю швидкого проведення протиаварійних заходів. Водночас оперативність не повинна підміняти фахову оцінку та охоронні вимоги, оскільки поспішне або формальне погодження робіт може призвести до втрати автентичності культурної спадщини.

Удосконалення дозвільних процедур має здійснюватися через цифровізацію їх проходження, відкритість інформації про видані дозволи, чітке розмежування звичайних і невідкладних робіт, посилення експертної оцінки та контроль за виконанням умов дозвільних рішень. Це дозволить забезпечити баланс між потребами відновлення, правами власників і публічним інтересом у збереженні культурної спадщини України.

Література:

1. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08 червня 2000 року № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
2. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18 березня 2004 року № 1626-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 26. Ст. 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15>
3. Про затвердження Порядку видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, у зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під ґрунтовою поверхнею, під водою: постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2002-%D0%BF>
4. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06 вересня 2005 року № 2806-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 48. Ст. 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>
5. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2012 року № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
6. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1. Загальна частина. Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
7. Адміністративне право України: підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
8. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 544 с.

9. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія. Київ: Атіка, 2005. 352 с.
10. Коломєєв Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
11. Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2022-%D0%BF>

Samoilenko H. Permit procedures in the field of cultural heritage protection in Ukraine during the special period

Summary. The article is devoted to the study of permit procedures in the field of cultural heritage protection in Ukraine under the conditions of a special period. It is substantiated that permit procedures in this field have not only organisational but primarily protective significance, since they serve as a preliminary administrative and legal barrier against unjustified, unauthorised or dangerous interference with cultural heritage objects, their territories, protection zones and historical environment. It is determined that the permit procedure enables the state and authorised bodies to verify, before the commencement of works, their legality, professional justification, compliance with scientific and project documentation, protection requirements and the actual condition of the monument.

The article emphasises that under the conditions of a special period permit procedures become particularly complex, as there is a need to combine prompt response to damage, emergency conditions, consequences of shelling or destruction of infrastructure with the necessity to prevent the loss of authenticity of cultural heritage. It is stressed that simplification of administrative procedures in wartime or post-war conditions should not become a legal basis for formal approval of demolition, alteration, reconstruction or other works that may affect the historical and cultural value of an object. The permit procedure should remain an instrument of professional control, legal certainty and prevention of harm.

The article outlines the main problems of permit regulation in the field of cultural heritage protection, including the complexity of approval mechanisms, insufficient coordination with urban planning and construction procedures, fragmented digitalisation, absence of a rapid special procedure for urgent emergency works, and unclear interaction between cultural heritage protection bodies, local self-government bodies, military administrations and other public administration actors. It is proposed to improve permit procedures through the introduction of electronic support for approvals, the creation of a unified database of issued permits and approved works, the establishment of a separate procedure for urgent emergency measures, strengthening expert assessment and ensuring transparency of administrative decisions.

Key words: cultural heritage, permit procedures, protection of cultural heritage, administrative and legal regulation, cultural heritage monument, special period, approval of works, emergency works, public administration.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 22.06.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.07.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 10.09.2026